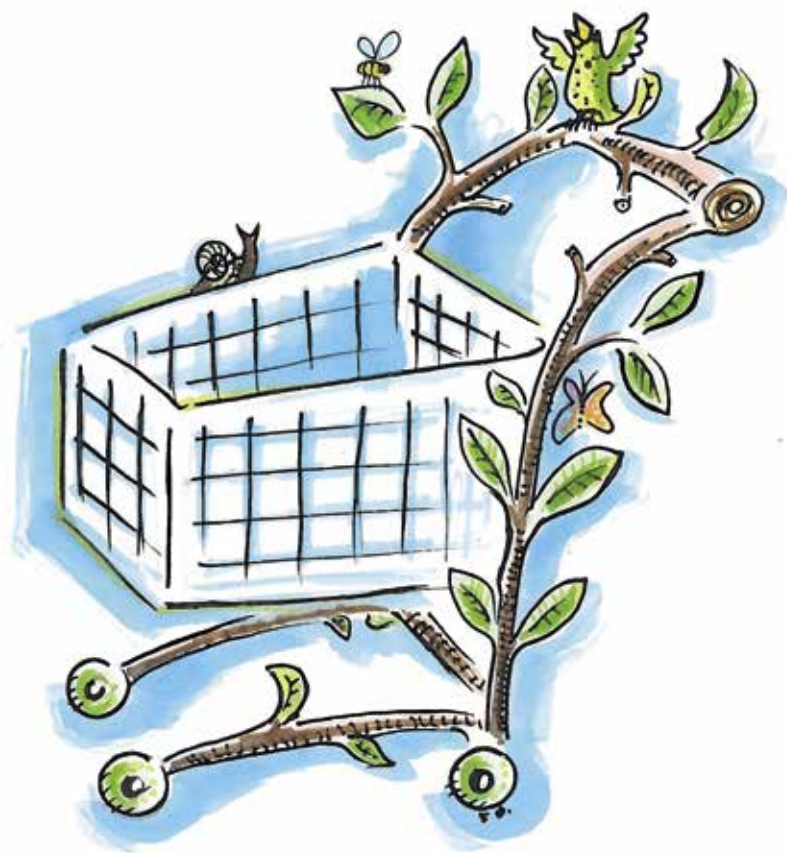

VEILEDER FOR MILJØ OG KLIMA I HANDELEN

Forord

Denne veilederen er et resultat av et Fellestillaksprosjekt om klima- og miljø i handelen hvor oppdragsgiverne har vært LO, HK og Virke med bred støtte fra Fellestilltakene LO - Virke. Clas Ohlson og Plantasjen har medvirket med ansatte, tillitsvalgte og ledelse fra hovedkontorer og enkelte butikker.

Fellestilltakene LO - Virke ønsket fokus på hvordan man gjennom samarbeid, bred medvirkning og god dialog i virksomhetene sørget for at klima- og miljøspørsmål etableres som et permanent og aktuelt tema i virksomhetens samarbeidsfora. Varehandelen ble valgt som en felles arena for prosjektet, fordi den er et bindeledd i møte mellom bedriften, produsenter, underleverandører og forbrukere.

Målet med samarbeidet har vært å bidra til reduksjon av klima- og miljøbelastninger, spre kunnskap og inspirere til handling hos medvirkende bedrifter.

Erfaringen fra prosjektet viser at miljøtiltak er lønnsomme både konkurransemessig, for arbeidsmiljøet internt og økonomisk. (For mer informasjon om prosjektet se hjemmesiden til medvirkende organisasjoner).

Mvh

Peggy Hessen Følsvik
LO

Inger Lise Blyverket
Virke

Trine Lise Sundnes
Handel og Kontor

Handel og Kontor
i Norge

HVORFOR BØR HANDELEN VÆRE OPPTATT AV KLIMA- OG MILJØ

- Fordi handelen er pålagt å følge en rekke lovkrav innenfor området klima- og miljø.
 - Fordi butikkene (og kjedene) vil spare penger på å bli mer miljøvennlig!
 - Fordi handelsstanden kan påvirke miljøbelastningen i verdikjeden gjennom egen drift, produkter og kundene.
 - Fordi kundene blir stadig mer miljøbevisst og søker miljøvennlige alternativer når de er ute og handler.
 - Fordi mange av produktene produseres på steder som ikke er opptatt av menneskerettigheter, arbeidstaker-
- rettigheter, bærekraftig utvikling og forsvarlig miljøhåndtering.
- Fordi forbruket vårt skaper avfall og vi kaster fullt brukbare ting.
 - Fordi mange av produktene inneholder miljøgifter.
- Denne veilederen er ment som en inspirasjon og hjelp til å komme i gang med klima- og miljøarbeidet i handelsvirksomheter.
- Vi vil her fokusere på områdene energi, avfall, transport og innkjøp – de vanligste områdene i et miljøledelsessystem – som feks Miljøfyrtårn.

HVORDAN JOBBE MED MILJØ I VIRKSOMHETEN

Hva kan du som leder gjøre:

For å få til et bra klima og miljø-arbeide i virksomheten bør man utforme en klima- og miljøpolitisk handlingsplan. Man bør også få på plass et system for miljøledelse som alle ansatte kjenner til. Klima- og miljøpolitikken må forankres i styret og blant de tillitsvalgte og ansatte.

For å få gjennomslag i styret for fremtidige miljøtiltak er det viktig å argumentere med økonomi, risikostyring, omdømme eller konkurransefortrinn. Mange miljøtiltak kan ha langsiktig positiv effekt på virksomhetens økonomi.

For å få gjennomslag hos de tillitsvalgte, verneombud og de ansatte, så er det viktig at de involveres så tidlig som mulig i prosessen med å utforme ideer til hvordan virksomheten kan bli mer miljøvennlig. De ansatte kan ofte sitte på gode ideer og løsninger som ledelsen ikke har tenkt på fordi de ansatte jobber tettere på flere av utfordringene i hverdagen.

Hva kan du som tillitsvalgt gjøre:

Tillitsvalgtes ansvarsområde er å bidra positivt til et godt partsamarbeid og samarbeide til det beste for bedriftens utvikling. Som representant for de ansatte er det viktig at du stiller krav til ledelsen om at det fastsettes miljøvennlige mål og strategier.

Det er også viktig at du bidrar til at virksomhetens klima- og miljøstrategi blir kjent blant de ansatte. Ha klima og miljø som et fast punkt på dagsorden og bidra med forslag til miljø- og klimatiltak for virksomheten i møter med ledelsen.

Hva kan du som verneombud gjøre:

Som verneombud har du først og fremst ansvaret for det indre arbeidsmiljøet i virksomheten, men det ytre miljø og det indre arbeidsmiljø har mange felles trekk

og områder og det er derfor naturlig at verneombud også involveres i virksomhetens miljø og klima strategi.

Det er viktig med et godt samarbeidet mellom verneombud og tillitsvalgte og virksomhetens miljø og klima strategi for det ytre miljø er et naturlig og viktig samarbeidsområde.

Om hovedverneombudet får en særskilt rolle i forhold til det ytre miljø, så vil det ligge godt til rette for at hovedverneombudet tar opp saker rundt ytre miljø i arbeidsmiljøutvalget. Som verneombud kan du etterspørre rapporter, stille spørsmål rundt lønnsomhet av miljøtiltak. For eksempel har de fleste bedrifter mye å spare på å redusere energibruken, det som ofte mangler er at noen stiller spørsmålene.

Hva kan du som ansatt gjøre:

Som ansatt i en handelsvirksomhet er du tett på mange av de daglige klima- og miljøutfordringene som en handelsvirksomhet har.

- Gjør deg kjente med din virksomhets klima- og miljøpolitikk og strategier.
- Still krav til ledelsen.
- Informer kunder om hvilke varer som er mer miljøvennlig og muligheten for reparasjoner eller innbytte.
- Bruk den tillitsvalgte til å få frem dine forslag til endringer på miljø og klima.

MILJØLEDELSE

Still dere spørsmålene:

- Hvilke lover og regler gjelder vår virksomhet? Er vi godt nok forberedt til tilsyn fra Miljødirektoratet?
- Hvordan forurenses vi?
- Hva er våre største miljøutfordringer?
- Hvilken påvirkning har vi på miljøet i nærområdet?
- Hva er vår klima og miljøpolitikk og hvem kjenner til den?
- Hvilket miljøregnskap har virksomheten – utgift eller inntekt?
- Hvordan skal vi sikre at alle nivåer i virksomheten har nok kunnskap om miljø?
- Hvordan kan vi og våre ansatte bli bedre på klima og miljø?

Miljøledelse er å ha en plan og strategi som gir svar på disse spørsmålene. Virksomhetens klima- og miljømål og handlingsplaner må inn i virksomhetens HMS system og opplæringsplaner. Det er også viktig å føre et klimaregnskap for å tallfeste miljøutslipp og endringer når man innfører nye tiltak.

- Vedta en klima- og miljøhandlingsplan.
- Ha klima- og miljø som et fast punkt på faste informasjonsmøter og styremøter.
- Still miljøkrav til senterledelse hvis dere har virksomheter på kjøpesenter.
- Gi engasjerte medarbeidere utvidet miljøansvar.

KOMMUNIKASJON OG SERTIFISERINGER

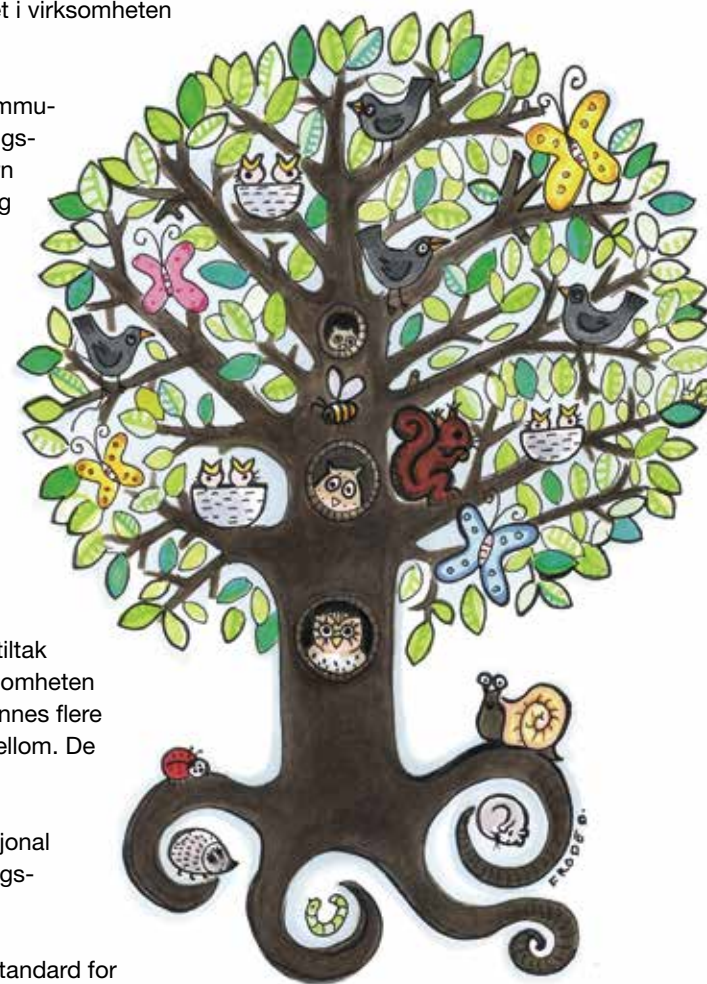
Kommunikasjon av miljøtiltak er alfa og omega for at miljøarbeidet i virksomheten skal lykkes.

Miljøtiltakene må inn i kommunikasjonsplaner, opplæringsplaner, politiske mål, intern målsetting, og det er viktig å kjenne til målet før man velger budskapet som skal kommuniseres ut.

Kunder, leverandører og samarbeidspartnere må informeres om tiltak og hvorfor dere har fokus på miljø.

Ha et mål om å miljøsertifisere virksomheten. Sertifisering vil gjøre det lettere å innføre nye miljøtiltak og rutiner, og det gir virksomheten et kvalitetsstempel. Det finnes flere sertifiseringer å velge i mellom. De mest vanlige er:

- ISO 14000, en internasjonal standard for miljøstyrings-systemer.
- Miljøfyrtårn, en norsk standard for virksomheter som vil dokumentere sin miljøinnsats og vise samfunnsansvar.
- Svanemerket, en nordisk frivillig offisiell merkeordning.

Våre kunder og medarbeidere er både bevisste og interesserte i miljø-spørsmål, og vår virksomhet med planter og dyrking har en nær kobling til miljø og holdbarhet. Samtidig påvirker vår virksomhet miljø og mennesker på ulike måter. Vi vil ta ansvar for dette og følger derfor en aktiv miljø-satsing som omfatter så vel produksjon, transport som salg. Et av våre tiltak i løpet av prosjektet har vært å ha fokus på det avfallet butikkene produserer og innlemmer derfor informasjon om avfallssortering i opplæringsplan, slik at alle ansatte får samme informasjon og føler ett eierforhold til oppgaven. Vi har totalt reduserte avfallskostnadene våre på plast med 12 % fra 2014 til 2015. SITAT FRA PLANTASJEN

Vi i Clas Ohlson ønsker å bidra til et bedre klima og miljø. Derfor jobber vi hele tiden med å utvikle smarte og prisgunstige produkter så våre kunder kan leve på en mer bærekraftig måte. Og produktene våre skal alltid produseres og transporteres på en ansvarlig måte. Noen av våre tiltak er at vi tilbyr våre kunder muligheten til å få kjøpt reservedeler til apparater som har gått i stykker og pant på tonere og blekkpatroner. SITAT FRA CLAS OHLSON

INNKJØP

Riktige innkjøp kan minimere miljøutslipp både hjemme og ute. Å bruke etter-spørsmakten er ofte undervurdert i miljø-sammenheng.

Gode innkjøpsrutiner er både god økonomi, bra for miljøet og samtidig etisk riktig. Når dere kjøper inn en vare eller tjeneste påvirker dere samtidig forvaltning av ressurser, forbruk av energi, utslipp av kjemikalier og transport og ikke minst avfallsproduksjon.

Start med å kartlegge dagens situasjon:

- Hvilke rutiner og instruksjoner eksisterer for innkjøp?
- Har dere en innkjøpsansvarlig eller er innkjøpene spredt hos mange personer?

- Hvordan velges leverandørene?
- Finnes det standardiserte maler for forespørsel og kontrakter?
- Stiller dere miljøkrav til leverandørene, evt. hvilke?

Gode innkjøpsrutiner vil sikre at:

- Det vurderes ombruk der det er mulig
- Det ikke kjøpes mer enn nødvendig
- Riktig produkter blir kjøpt inn
- Bedre økonomisk styring

Etter å ha gjennomføre en innkjøpsanalyse så kan det være lurt å lage en veileder med fokus på etisk handel og miljøvennlige innkjøp som er tilgjengelig for dem som kjøper inn i organisasjonen.

Det er også viktig å huske på de ansattes reiser gjennom året. Dersom virksomheten har en firmabil bør denne ha lave klimagassutslipp. Fremfor å fly til møter kan man benytte seg av telefon- eller videomøter.

Tips:

- Still miljøkrav til leverandører av transporttjenester (for eksempel krav til utslipp eller teknologi og pakking av biler)
- Vektlegg utslippsintensitet ved nyinnkjøp av biler

- Vurder overgang til alternative drivstofftyper (elbil, hybridbil, biodiesel eller hydrogen)
- Gjennomfør økokurs for aktuelle personer i organisasjonen (hvis dere transporter varer selv)
- Lær de ansatte opp i hvordan de kan reise mest mulig miljøvennlig til og fra jobb.

ENERGI

For å ha fokus på miljøvennlig energi så er det viktig å gjennomføre en analyse av energi forbruket. Dette for å få oversikt over forbruk i forbindelse med belysning, ventilasjon, oppvarming, kjøling og maskiner til drift.

Tips til energiltak i butikk og på kontor:

- Mål og registrer energiforbruket regelmessig.
- Gjennomgå rutiner for å avdekke unødvendig bruk av energi.
- Vurder mulighet for automatisk belysning, for eksempel tidsstyring, lysdemperer, lys- eller bevegelsesfølere. Det finnes systemer som kan brukes både innendørs og utendørs.
- Bruk sparepærer der det er hensiktsmessig, for eksempel på utvendig belysning eller i lokaler hvor det ikke benyttes elektrisitet til oppvarming.
- Legg vekt på energieffektivitet ved innkjøp av nytt utstyr (for eksempel IKT utstyr og maskiner).
- Bruk nattsenking, eller skru ned ovner når lokalene ikke er i bruk.
- Sjekk tetningslister til dører og vinduer og i kjølerom, fryserom, ovner og varmeskap.
- Vurder muligheten for varmegjenvinning fra for eksempel ventilasjonsanlegg, kjøleanlegg eller avløpsvann.
- Slå av alle lys når dere forlater et rom.
- Etterspør grønn strøm hos energileverandør (opprinnelsesgaranti).
- Still krav til eier av bygget dere er i hvis dere ikke eier selv.

Etterord

Samarbeidsprosjektet klima- og miljø i handelen har vært ett toårig prosjekt. Prosjektet har hatt en styringsgruppe bestående av de involverte organisasjonene og prosjektleder. Det har vært jobbet på kryss og tvers av de ulike organisasjonene og ledere, tillitsvalgte og ansatte har vært sammen om å jobbe ut nye løsninger på klima- og miljø i handelen. Vi har hatt kreative samlinger, jobbet i workshops, hørt på spennende foredragsholdere og lært mye nytt. Vi håper med denne veilederen å spre noe av den kunnskapen vi har fått i prosjektet til andre handelsvirksomheter. Takk for godt og konstruktivt samarbeid til alle involverte.

Mvh

Kjersti Larsen

Prosjektleder

Medvirkende organisasjoner:

www.fellestiltakene.org

www.virke.no

www.lo.no

www.handellogkontor.no

www.clasohlson.no

www.plantasjen.no

Nettsider hvor dere finner mer informasjon om klima og miljø

For mere informasjon om:

Klima og miljø generelt:

www.miljostatus.no

Miljøsertifisering og miljøledelse:

www.miljofyrarn.no

Miljøvennlige produkter og sertifiseringer:

www.svanen.no

Hvordan vi jobber med klima og miljø i Norge:

www.miljodirektoratet.no

Miljøvennlig energitiltak:

www.enova.no

Avfall og returordninger:

www.grontpunkt.no

Etiske innkjøp og ansvarlige leverandørkjeder:

www.etiskhandel.no

Handel og Kontor
i Norge

VIRKE
HOVEDORGANISASJONEN

fellestiltakene
LO·VIRKE